

Oslo. 13. januar 2023

Høringsinnspill til Regionalplan for kulturmiljø i Rogaland fylkeskommune

Norges kulturvernforbund er paraplyorganisasjonen for de frivillige kulturvernorganisasjonene. Vi har 31 landsdekkende medlemsorganisasjoner, som på hvert sitt vis bidrar til å ta vare på, formidle og videreføre kulturarven. Organisasjonene har til sammen rundt 2000 lokallag og 260 000 medlemmer. På vegne av de frivillige organisasjonene ønsker vi å komme med innspill til regional plan for kulturmiljø i Rogaland fylkeskommune.

Kulturarven og historien tilhører Rogalands befolkning, og alle må ha mulighet til å bli bedre kjent med og engasjere seg i sin egen kulturarv. Dette vil bidra til styrkede lokalmiljøer med tanke på inkludering, forståelse og respekt. Denne forståelsen og kunnskapsbyggingen må komme nedenfra og vi mener at sivilsamfunnet, de lokale lagene og de frivillige må tillegges en spesiell rolle i en regional plan med en handlingsplan som strekker seg frem mot 2035. Vi mener frivilligheten utgjør grasrota innenfor kulturmiljøfeltet, og at det offentlige har et ansvar for å løfte og styrke lagene og frivilligheten, og tilrettelegge for økt aktivitet og medvirkning. I de 31 nasjonale kulturvernorganisasjonene som ligger under paraplyen til Kulturvernforbundet finnes det ca. 200 lokale lag med over 30 000 frivillige bare i Rogaland.

Kulturmiljømeldingen (Meld. St.16 2019-2020, «Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold») har tre overordnede mål for kulturmiljøpolitikken, hvorav «*Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø*» er ett av målene. Vi er glade for at regionplanen for kulturmiljø i Rogaland viser til stortingsmeldingen og til de nasjonale målsetningene for kulturmiljøfeltet. Dette er viktige mål og vi mener at begrep som «engasjement», «medbestemmelse» og «frivillighet» også bør inngå eksplisitt i de overordnede målene som skisseres i høringsutkastet til denne regionalplanen. For å nå de nasjonale målene så må de også gjenspeiles i de regionale målene.

«Engasjement», «involvering» og «medbestemmelse» er hovedbudskapet i den såkalte Faro-konvensjonen som Norge ratifiserte i 2008. Konvensjonen erkjenner at kulturarv er en iboende del av retten til å delta i samfunnets kulturelle liv, slik det også er fastslått i menneskerettighetserklæringen, artikkel 27. Kulturarven og historien tilhører sivilbefolkningen som blant annet gjennom organiserte kulturvernaktiviteter i lokale frivillige lag og organisasjoner forvalter viktige deler av både den materielle og immaterielle kulturarven.

Mål 3 i høringsutkastet til regionalplan for Rogaland sier at man ønsker å bruke kulturarv og kulturmiljø for å skape trivsel og tilhørighet for lokalbefolkningen. Vi mener dette er en altfor passiv målsetning, og ønsker gjerne å se en mer fremoverlent målsetning hvor man ønsker at befolkningen i større grad skal involveres, engasjeres og gis medbestemmelsesrett, slik at innbyggerne får en følelse

av eierskap til kulturarven og kulturmiljøet. Det frivillige kulturvernet i Norge er en stor og stadig voksende folkebevegelse, og er en kjemperessurs som det offentlige har et stort ansvar å tilrettelegge for. Det å involvere og engasjere frivilligheten og sivilsamfunnet bidrar til en stadig større demokratisering av kulturarven. Det er et viktig verdigrunnlag som bør ligge til grunn for regionalplan for kulturmiljø i Rogaland. I tillegg bidrar dette også til bedre livskvalitet og folkehelse.

Vi er glade for at en del av disse poengene understrekes i strategien for å nå mål 3 i regionplanen, men vi mener at engasjement og medbestemmelse må være et mål i seg selv.

Det er stort fokus på klima- og miljøutfordringene innenfor kulturmiljøfeltet, noe som også understrekes i Kulturmiljømeldingen. I meldingen er det trukket opp nye overordnede mål hvor «kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging» - i tråd med FNs bærekraftsmål. Frivilligheten og de frivillige kulturvernorganisasjonene blir trukket frem som en av de viktigste aktørene for å kunne nå målene i stortingsmeldingen. Den regionale planen bør adressere både kulturmiljømålene og bærekraftmålene, og se på samarbeidsformer og tiltak for best mulig effekt. Vi minner om at bærekraftmålene har et eget delmål (11.4) om å «styrke innsatsen for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv».

Vi synes det er flott at høringsutkastet tar utgangspunkt i en visjon om at Rogaland skal «*ta vare på og verdsette kulturmiljøene sine som viktige ressurser i en bærekraftig samfunnsutvikling*». Det er da også viktig å påpeke at kulturmiljø ikke bare handler om den fysiske kulturarven, men også den immaterielle kulturarven. Kulturmiljø handler også om mennesker, og det er viktig å se alle disse aspektene av kulturvernet på en samlende måte. Sosial bærekraft er likeledes en viktig del av FNs bærekraftsmål.

Vi mener at Regionplanen for kulturmiljø i Rogaland i like stor grad må understreke menneskene og de frivilliges rolle når det kommer til klimaomstilling, og for å skape helsefremmende og inkluderende lokalsamfunn. De frivillige kulturvernlagene bidrar til en større og bredere forståelse av lokalsamfunnets historie og identitet gjennom vern, bevaring og gjenbruk. Det frivillige kulturvernet er på mange måter en grønn bevegelse.

Mange av de frivillige kulturvernlagene jobber med en klar strategi, plan og bevisstgjøring med tanke på miljø- og klimautfordringene. Generelt kan vi si at det er en stor miljøgevinst i å lære seg å istandsette og gjenbruke bygninger, fartøy, fyrstasjoner og veterankjøretøy istedenfor å rive ned for å bygge eller produsere nytt. Det å lære seg håndverkstradisjoner (alt fra å stoppe sokker til å restaurere verneverdige bygninger) vil bidra til en større grad av gjenvinning og ny bruk. Kulturvern er miljøvern, og kunnskap om gjenbruk, istandsetting og forvaltning er et godt bidrag for at vi sammen skal nå bærekraftmålene. Fylkeskommunen har et spesielt ansvar for å tilby et godt videregående skoletilbud for et bredt felt av tradisjonshåndverksfag.

For å få til en god økonomisk samfunnsutvikling så må offentlig sektor samarbeide tettere med frivillig sektor på kulturmiljøfeltet. For at frivillighet skal fungere så må de frivillige føle seg hørt, sett og anerkjent. Rogaland fylkeskommune har et spesielt ansvar for å tilrettelegge for den frivillige aktiviteten og sørge for å gi de frivillige gode rammer og medbestemmelsesrett. Å investere i frivilligheten bidrar i tillegg til god samfunnsøkonomisk avkastning. Vi er derfor glade for at det foreslås i denne planen at «*Rogaland fylkeskommune vil prioritera nye tiltak og utviklingsprosjekt der fleire aktører går saman om planlegging, finansiering og gjennomføring, og der prosjekta bidrar til å nå måla i denne planen. Fylkeskommunen kan bidra til finansiering, men og som koordinator, igangsetjar, deltakar og rettleiar*».

Vi er veldig glade for dette poenget, og vil derfor veldig gjerne komme med et forslag til et konkret tiltak som bør tas med i handlingsprogrammet: å opprette et «kulturmiljøråd» i Rogaland som kan fungere som et bindeledd mellom kommuner, fylkeskommune, frivilligheten, museene, reiselivsnæring og andre aktører. Dette bør fungere som et rådgivende og samordnende organ hvor nettopp frivilligheten og sivilbefolkningen deltar tett på prosessene knyttet til handlingsprogrammet til den regionale planen. Vi i Kulturvernforbundet bidrar gjerne i et samarbeid med å få på plass disse strukturene.

Det er for øyeblikket prosesser på gang for å etablere slike «kulturmiljøråd» en rekke andre steder i landet, og vi er sikre på at dette også vil være et godt verktøy i Rogaland når vi leser i dette høringsutkastet at *«ein grunnleggande føresetnad for å nå måla i planen, er at me lukkast med å etablere godt samarbeid med og mellom aktørane som er engasjert i ulike former for kulturmiljøarbeid»*. Dette er vi veldig enige i.

Kulturvernforbundet jobber mye med nettverksbygging, og har i mange år samarbeidet med de sentrale organisasjonsleddene, sentrale myndigheter og statlige direktorat og institusjoner. Regionreformen har ført til at fylkeskommunene har fått et større ansvar på kulturmiljøfeltet og vi ønsker derfor et tettere samarbeid med regionale og lokale myndigheter, slik at de lokale lagene og det frivillige kulturvernet kan dra i samme retning som det offentlige på kulturmiljøfeltet. Vi har et stort nettverk blant våre 31 landsdekkende medlemsorganisasjoner, med sine respektive lokale og regionale lag, og vi ønsker å tilrettelegge for et tettere lokalt/regionalt samarbeid mellom disse og de andre aktørene innenfor kulturmiljøfeltet.

Kulturvernforbundet ønsker, på samme måte som fylkeskommunen, å jobbe aktivt med å tilrettelegge for møteplasser, aktiviteter og arrangementer for de ulike aktørene og for allmennheten. Vi har i en årrekke jobbet med konferanser, regionmøter og kulturminnedager hvor lokale lag, frivillige, museer og kommuner har funnet nye samarbeidsplattformer, prosjekter og felles arrangementer. Disse møteplassene har ført til svært gode synergieffekter for lokalsamfunnet og bidratt til gode, varige samarbeidsprosjekter mellom aktørene, samt en større bevissthet på betydningen av den lokale historien og kulturarven. Vi ønsker å være en tilrettelegger for disse møteplassene i samarbeid med lokale lag, organisasjoner, kommuner, museum og ikke minst de nye fylkeskommunene.

I Rogaland finnes det mange lokale historielag, kystlag, husflidslag, veterankjøretøyklubber, lokale lag i Fortidsminneforeningen, metallsøkere, fartøyvernere osv. I disse miljøene finner man ildsjeler med spisskompetanse på lokal historie, teknisk kompetanse og håndverkstradisjoner, og med et glødende engasjement og formidlingsevne. Samarbeidet mellom det offentlige og disse miljøene må styrkes gjennom tettere formelt samarbeid og prosjekter, og det bør også legges til rette for økt grad av samarbeid og kunnskapsutveksling på tvers av sektorer, som næringsliv, academia og sivilsamfunn. Kulturmiljøfeltet er et bredt fagfelt, og kunnskapsutveksling mellom miljøene og aktørene vil bidra til en større interesse og engasjement for Rogalands kulturarv.

Lykke til med det videre arbeidet med regionalplan for kulturmiljø i Rogaland.

Toril Skjetne

Generalsekretær

Norges kulturvernforbund

Jørn Holme

Styreleder

Norges kulturvernforbund